

TOMASZ JURCZYK

Wyższa Szkoła Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu
Uniwersytet Wrocławski

SWOBODA ŚWIADCZENIA USŁUG I PRZEPIYU PRACOWNIKÓW W ORZECZNICTWIE EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI

SWOBODA PRZEPIYU PRACOWNIKÓW W ORZECZNICTWIE ETS

Swoboda przepływu pracowników zagwarantowana jest w art. 39 TWE i opiera się na zniesieniu wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową pracowników z państw członkowskich w zakresie zatrudnienia, warunków pracy i wynagrodzenia. Przywołany artykuł dotyczy również swobodnego poruszania się na obszarze Wspólnoty, przebywania w państwie członkowskim w celu zatrudnienia, zgodnie z regulacjami prawnymi i administracyjnymi dotyczącymi zatrudnienia obywateli danego państwa, oraz pozostawania na terenie państwa członkowskiego po okresie zatrudnienia.

Kwestie związane z zatrudnieniem pracowników oraz równym traktowaniem kobiet i mężczyzn pod względem warunków pracy i wynagrodzenia były przedmiotem wielu spraw rozpatrywanych przez ETS.

Orzeczenie w sprawie *Defrenne*¹ stanowi przykład podejścia Trybunału do zasady równouprawnienia w sferze płacowej, która jest jedną z podstawowych zasad

---

¹ Sprawa nr 43/75, *G. Defrenne vs Sabena*, Orz. 1976, s. 455.

Wspólnoty. G. Defrenne, stewardesa zatrudniona w belgijskich liniach lotniczych Sabena, wniosła powództwo o odszkodowanie (mogła być zatrudniona do 40. roku życia, a stewardów granica wieku nie obowiązywała) z powodu utraconych zarobków i świadczeń emerytalnych, co jest niezgodne z art. 141 TWE (dawny 119). Sąd w Brukseli zwrócił się do ETS z pytaniem prejudycjalnym, czy art. 141 (dawny 119) TWE jest bezpośrednio skuteczny i czy ma zastosowanie w prawie wewnętrznym państw członkowskich, czy wymaga zgodnego współdziałania Wspólnoty i organów państw członkowskich. W odpowiedzi na pytanie sądu Rzecznik Generalny Trabuccki podniósł, iż interpretując art. 141 TWE nie można sugerować się niewypełnieniem przez niektóre państwa członkowskie jego postanowień. Przepis ten powinien być bezpośrednio stosowany przez sądy, które mają możliwość oceny sytuacji faktycznej i zapewniają ochronę prawa do równouprawnienia.

Trybunał w sprawie Defrenne orzekł, że z art. 141 TWE wynika, iż mężczyźni i kobiety powinni otrzymywać jednakowe wynagrodzenia. Sądy mają obowiązek ochrony praw, które ten przepis gwarantuje jednostkom, zwłaszcza w odniesieniu do tych form dyskryminacji, które bezpośrednio wywodzą się z postanowień ustawowych lub zbiorowych umów o pracę, jak również w sytuacjach, gdy mężczyźni i kobiety otrzymują różne wynagrodzenie za tę samą pracę wykonywaną w tym samym przedsiębiorstwie lub instytucji usługowej, prywatnej lub publicznej².

Zabronione przez prawo wspólnotowe różnicowanie w traktowaniu obywateli państwa członkowskiego (przyjmującego) i cudzoziemców w przedmiocie dostępu do pracy, warunków zatrudnienia i kształcenia zawodowego było przedmiotem rozważań Trybunału w sprawie Sotgiu³. Obywatel włoski, G. M. Sotgiu, zatrudniony przez Poczte Federalną RFN, z powodu odmowy wypłacania mu zasiłku rozłąkowego wniósł sprawę do sądu niemieckiego, a ten skierował do ETS pytania prejudycjalne dotyczące następujących kwestii: a) czy w świetle art. 39(4) (dawny 48) TWE pracownik zatrudniony w służbie publicznej może, na podstawie umowy o pracę, zostać wyłączony z działania zakazu dyskryminacji; b) czy zasiłek rozłąkowy wchodzi w zakres pojęcia „warunki zatrudnienia i pracy”; c) czy postanowienia Rozporządzenia Rady nr 1612/68⁴ oznaczają zakaz nie tylko traktowania pracownika, obywatela innego państwa członkowskiego, inaczej, ponieważ zamieszkuje na stałe w innym państwie członkowskim.

Analiza sprawy Sotgiu pozwoliła Trybunałowi stwierdzić, że wprawdzie art. 39(4) (dawny 48(4)) TWE wprowadza ograniczenia zatrudniania cudzoziemców w administracji publicznej (G. Sotgiu pracował na poczcie), to przepis art. 39(4) TWE nie może usprawiedliwiać środków dyskryminacyjnych w odniesieniu do wynagrodzeń lub innych warunków zatrudnienia przeciwko pracownikom, którzy zostali dopuszczeni do pracy w służbie publicznej. ETS uznał, że zasiłek rozłąkowy wchodzi

---

² Ibidem.

³ Sprawa nr C-152/73, *Giovanni Marie Sotgiu vs Deutsche Bundespost*, s. 153.

⁴ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1612/68 w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty, O.J. nr L 257 z 1968 r.

w zakres pojęcia „warunki zatrudnienia i pracy” bez konieczności określania, czy zapłata jest dokonywana fakultatywnie, czy wynika z obowiązku ustawowego lub kontraktowego. Ponadto ETS orzekł, iż przyjęcie jako kryterium dla przyznawania zasiłków rozłąkowych faktu, że pracownik ma stałe miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim, stanowi zakazaną dyskryminację.

W aspekcie swobody przepływu pracowników na uwagę zasługuje również sprawa Collins⁵, dotycząca przyznania zasiłku na poszukiwanie pracy. W Wielkiej Brytanii przyznanie takiego zasiłku poszukującemu zatrudnienia jest uzależnione od warunku posiadania miejsca stałego pobytu. B. Collins, posiadający obywatelstwo amerykańskie i irlandzkie, studiował w Wielkiej Brytanii, a w latach 1980-1981 wyjechał. Po powrocie do Wielkiej Brytanii w 1998 r. złożył wniosek o zasiłek na czas poszukiwania pracy, którego mu odmówiono ze względu na brak miejsca stałego pobytu oraz z powodu, że nie był pracownikiem w rozumieniu Rozporządzenia nr 1612/68⁶ i nie posiadał prawa pobytu w Wielkiej Brytanii w rozumieniu Dyrektywy Rady 68/360⁷.

ETS w powyższej sprawie starał się wyjaśnić kilka problemów interpretacyjnych, a mianowicie dotyczących: pojęcia pracownika w rozumieniu Rozporządzenia 1612/68; określenia prawa pobytu w państwie członkowskim uznanego Dyrektywą 68/360 oraz interpretacji art. 39 TWE odnoszącego się do zasady równego traktowania. Trybunał zajął stanowisko, że sytuacja B. Collinsa jest porównywalna do sytuacji osoby, która poszukuje zatrudnienia po raz pierwszy, bowiem upłynęło 17 lat od jego ostatniej działalności zawodowej w Wielkiej Brytanii. ETS uznał, że B. Collins nie jest pracownikiem w znaczeniu, jakie nadaje ten termin osobom, które posiadały wcześniej dostęp do rynku pracy.

Prawo pobytu w państwie członkowskim uznane Dyrektywą 68/360 jest, zdaniem Trybunału, zastrzeżone dla obywateli, którzy posiadają już zatrudnienie w tym państwie. Ta sytuacja nie odnosi się do B. Collinsa. Obywatele państwa członkowskiego, którzy poszukują pracy w innym państwie członkowskim, korzystają na mocy art. 39(8) TWE z prawa do równego traktowania. ETS uznał, że prawo do równego traktowania nie rozciąga się na świadczenia o charakterze finansowym, takie jak np. zasiłek na poszukiwanie pracy. Równe traktowanie dotyczy, w opinii Trybunału, jedynie osób, które posiadały już dostęp do rynku pracy, podczas gdy pozostałe osoby korzystają z niego jedynie przy dostępie do zatrudnienia.

Problem interpretacji art. 39 TWE stał się przedmiotem analizy w sprawie Merida⁸, w której Trybunału musiał odpowiedzieć na pytanie prejudycjalne zadane przez Niemiecki Federalny Sąd Pracy, a dotyczące sposobu obliczania wysokości

---

⁵ Sprawa nr C-138/02, *B. F. Collins*, Orz. 2004, s. I-2703.

⁶ O.J. nr L 257 z 1968 r.

⁷ Dyrektywa rady 68/360 z 15.10.1968 r. w sprawie zniesienia ograniczeń w przemieszczaniu się i pobycie pracowników państw członkowskich i ich rodzin we Wspólnocie, O.J. nr L 257 z 1968 r., s. 13.

⁸ Sprawa nr C-400/02 *G. Merida vs Bundesrepublik Deutschland*, Orz. 2004, s. 230.

„zasiłku pomostowego”. Powód, P. Merida, zamieszkały we Francji, który był zatrudniony we francuskich siłach zbrojnych stacjonujących w Niemczech do 1999 r., korzystał do tego czasu ze wspomnianego zasiłku. Jednak sposób wyliczania zasiłku był przyczyną, dla której wystąpił on przeciwko rządowi niemieckiemu. Otóż powyższy zasiłek jest obliczany na podstawie wynagrodzenia, z którego potrącany jest w sposób fikcyjny niemiecki podatek od wynagrodzeń, nawet jeśli, jak to miało miejsce w sprawie, na mocy istniejącej między Francją a RFN umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, wynagrodzenie podlega opodatkowaniu w kraju miejsca zamieszkania (Francja). ETS w odpowiedzi na przedstawione pytanie prejudycjalne odwołał się do zakazu dyskryminacji wyrażonego w Rozporządzeniu nr 1612/68⁹ i stwierdził, że fikcyjne potrącenie niemieckiego podatku od wynagrodzeń, aby ustalić podstawę wymiaru zasiłku pomostowego, stawia pracowników takich jak Merida w niekorzystnej sytuacji.

W sprawie Kempf¹⁰ sąd holenderski zwrócił się do Trybunału z pytaniem, czy jeśli obywatel państwa członkowskiego podejmuje jako osoba zatrudniona działalność na terytorium innego państwa członkowskiego, która może być uznana za efektywną i rzeczywistą pracę, to fakt, że osoba ta zgłasza roszczenia do pomocy finansowej wypłacanej z funduszy publicznych tego państwa członkowskiego w celu osiągnięcia dodatkowego dochodu, wyłącza ją spod działania art. 39 TWE. Trybunał stwierdził w orzeczeniu, że gdy obywatel państwa członkowskiego podejmuje pracę na terytorium innego państwa członkowskiego, która może być uznana za efektywną i rzeczywistą pracę, fakt, że zgłasza on roszczenia do pomocy finansowej wypłacanej z funduszy publicznych tego państwa w celu osiągnięcia dodatkowego dochodu, nie wyłącza tej osoby spod działania postanowień prawa wspólnotowego dotyczących swobody przepływu pracowników.

Zasada równego traktowania pracowników, obywateli państw członkowskich, została potwierdzona w sprawie Frilli¹¹, w której Trybunał orzekł, że pracownik, który nabywa prawo do minimalnej emerytury w świetle prawa krajowego, musi taką otrzymać w innym państwie członkowskim, bez potrzeby wymogu wzajemnej umowy z państwem, którego jest obywatelem.

W sprawie Ritter-Coulais¹² ETS musiał odpowiedzieć na pytanie, czy obywatele niemieccy mogą powoływać się wobec niemieckich organów podatkowych na postanowienia dotyczące swobody przemieszczania się pracowników w celu uwzględnienia uszczerbku w dochodach wynikającego z użytkowania na własne potrzeby domu, którego są właścicielami, i w którym zamieszkują we Francji. ETS odpowiedział, że sytuacja małżonków Ritter-Coulais, którzy pracują w innym państwie

---

⁹ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1612/68, op. cit.

¹⁰ Sprawa nr 139/85, *R. H. Kempf vs Sekretarz Stanu do spraw Sprawiedliwości*, Orz. 1986, s. 1741.

¹¹ Sprawa nr 1/72, *Rita Frilli vs Belgia*, Orz. 1972, s. 457.

¹² Sprawa nr C-152/03, *Ritter-Coulais*, Orz. 2006, s. I-1711.

członkowskim niż państwo, w którym mieszkają, mieści się w zakresie zastosowania art. 39 TWE.

Bezwzględny charakter zakazu zawartego w art. 39 TWE skutkuje, w opinii Trybunału, nie tylko w ten sposób, że zezwała na równy dostęp do pracy obywatelom innych państw członkowskich, lecz także gwarantuje własnym obywatelom, że nie będą ponosili niekorzystnych konsekwencji, które mogłyby wynikać z oferty lub przyjęcia przez obywateli innych państw członkowskich warunków pracy lub wynagrodzenia mniej korzystnych niż wynikające z prawa krajowego¹³.

Ograniczenie swobody przepływu pracowników może nastąpić na podstawie art. 39(3) TWE ze względu na porządek, bezpieczeństwo i zdrowie publiczne. Jednak w opinii ETS, którą wyraził w orzeczeniu w sprawie *Ivonne van Duyn*¹⁴, postanowienie punktu 3 art. 39 TWE nie zapobiega nadaniu przez wspomniany przepis jednostkom praw, które mogą być dochodzone przez nie przed sądami krajowymi i które te ostanie muszą chronić. *I. van Duyn*, obywatelka holenderska, zamierzała podjąć pracę w kościele scjentologicznym w charakterze sekretarki w college'u w Wielkiej Brytanii. Władze angielskie odmówiły jej jednak wyjazdu do Wielkiej Brytanii ze względu na porządek publiczny, bowiem rząd angielski uważał działalność kościoła scjentologicznego za społecznie szkodliwą.

Trybunał w orzeczeniu w powyższej sprawie stwierdził, że art. 39 (dawny 48) TWE musi być w ten sposób interpretowany, że państwo członkowskie nakładające restrykcje ze względu na porządek publiczny ma prawo wziąć pod uwagę jako element osobistego zachowania się jednostki fakt, że jest ona związana z organizacją, której działalność państwo członkowskie uważa za społecznie szkodliwe, lecz która nie jest w tym państwie nielegalna. Ponadto, w świetle orzeczenia Trybunału w sprawie *I. van Duyn*, pojęcie porządku publicznego powinno być interpretowane restryktywnie, tak by jego zakres nie był określony jednostronnie przez każde państwo członkowskie poza kontrolą instytucji Wspólnoty.

W sprawach *D. Calfa*¹⁵ i *Antonissen*¹⁶ ETS udzielił odpowiedzi na pytanie prejudycjalne skierowane przez sąd grecki (sprawa *D. Calfa*) i angielski (sprawa *Antonissen*) i uznał, że swobodny przepływ pracowników zawarty w art. 39 TWE pociąga za sobą prawo do swobodnego poruszania się na terenie Wspólnoty w celu podjęcia pracy, a także prawo przebywania w danym państwie członkowskim z zamiarem poszukiwania pracy.

Ograniczenie swobody przepływu siły roboczej ze względu na porządek publiczny zostało również wyjaśnione przez Trybunał w sprawie *Rutili*¹⁷. W opinii ETS pojęcie porządku publicznego powinno być określone w kontekście Wspólnoty i tam, gdzie

---

¹³ Sprawa nr 167/73, *Komisja Wspólnot Europejskich vs Francja*, Orz. 1974, s. 359.

¹⁴ Sprawa nr 41/74, *Ivonne van Duyn vs Home Office*, Orz. 1974, s. 1337.

¹⁵ Sprawa nr C-348/96, *Postępowanie karne przeciwko D. Calfa*, Orz. 1999, s. 11.

¹⁶ Sprawa nr C-292/80, *Immigration Appel. Tribunal ex Parte Gustaff Desiderius Antonissen*, Orz. 1990, s. 1128.

¹⁷ Sprawa nr 36/75, *Ronald Rutili vs Ministerstwo Spraw Wewnętrznych*, Orz. 1975, s. 1219.

w szczególności stosowane jest dla usprawiedliwienia derogacji od fundamentalnych zasad równości traktowania i swobodnego przepływu pracowników, interpretowane restryktywnie, tak by jego zakres nie był określany jednostronnie przez poszczególne państwa członkowskie poza kontrolą instytucji Wspólnoty¹⁸. Trybunał w orzeczeniu w powyższej sprawie dodał, że ocena, czy środki mające na celu ochronę porządku publicznego są usprawiedliwione, powinna uwzględniać wszystkie normy prawa wspólnotowego, których celem jest z jednej strony ograniczenie dyskrecjonalnych uprawnień państw członkowskich, a z drugiej strony zapewnienie ochrony praw osób, w stosunku do których zastosowano środki restrykcyjne.

Art. 39(4) TWE dotyczy wyłączenia spod regulacji przepisów swobody przepływu pracowników osób zatrudnionych w służbie publicznej. Praca w służbie publicznej oznacza zatrudnienie wyłącznie w charakterze pracownika na podstawie zawartego stosunku pracy. Wyłączenie z powyższego przepisu nie dotyczy osób wykonujących wolne zawody. W sprawie *Komisja vs Belgia*¹⁹ Trybunał wskazał, że zatrudnienie w służbie publicznej musi ograniczać się jedynie do stanowisk istotnych dla ochrony ważnych interesów państwa. Natomiast w sprawie *Komisja vs Francja*²⁰ Trybunał stwierdził, że ograniczenie zatrudnienia pielęgniarek do obywateli Francji ze względu na publiczny charakter ich pracy stanowiło naruszenie art. 39 TWE.

ETS w połączonych sprawach *R. Adoui i D. Cornuaille*²¹, odnosząc się do koncepcji ograniczenia swobody przepływu pracowników ze względu na porządek publiczny, stwierdził, że oparcie się przez władze krajowe na koncepcji porządku publicznego zakłada istnienie rzeczywistego i wystarczająco poważnego zagrożenia dla jednego z podstawowych interesów społeczeństwa. W ocenie Trybunału nie może stanowić podstawy wydalenia lub odmowy wjazdu zachowanie, które w państwie przyjmującym nie daje podstaw do represji lub innych działań zmierzających do zwalczania tego zachowania.

Prawo swobodnego przepływu pracowników dotyczy również członków najbliższej rodziny pracownika. W sprawie *A. Reed*²² ETS wypowiedział się na temat kręgu osób bliskich pracownika, które niezależnie od obywatelstwa mają prawo przebywania z pracownikiem w państwie członkowskim, w którym jest on zatrudniony. W świetle orzeczenia Trybunału osoba towarzysząca (niekoniecznie współmałżonek) pozostająca w stałym związku z pracownikiem, który jest obywatelem państwa członkowskiego i jest zatrudniony na terytorium innego państwa członkowskiego, musi być w pewnych okolicznościach traktowana jak „małżonek”. W sytuacji, gdy państwo członkowskie przyjmujące pracownika z innego państwa członkowskiego

---

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Sprawa nr C-149/79, *Komisja vs Belgia*, Orz. 1980, s. 3881.

²⁰ Sprawa nr 307/84, *Komisja vs Francja*, Orz. 1986, s. 1725.

²¹ Sprawy nr 115 i 116/81, *R. Adoui i Cornuaille*, Orz. 1982, s. 1665.

²² Sprawa nr 59/85, *Holandia vs Ann Florence Reed*, Orz. 1986, s. 1283.

odmówiłoby prawa pobytu osobie towarzyszącej pracownikowi, zostałyby obwione o dyskryminację sprzeczną z art. 39 TWE.

SWOBODA ŚWIADCZENIA USŁUG W ORZECZNICTWIE ETS

Pojęcie usługi zostało wyjaśnione w związku ze sprawą Tolsma²³, w rozstrzygnięciu której Trybunał wyraził stanowisko, że usługą jest świadczenie wykonywane za wynagrodzeniem. Sprawa dotyczyła grajków ulicznych, którzy domagali się, by ich aktywność zarobkowa została uznana za usługę i podlegała przepisom o swobodzie świadczenia usług z art. 50 TWE. Jednak w opinii ETS fakt, że ktoś gra na ulicy, nie świadczy o tym, że przechodzień ma obowiązek wrzucenia datku do „kapelusza” i często bywa odbiorcą „usługi” wbrew swojej woli. Stąd Trybunał doszedł do wniosku, iż powyższa działalność nie stanowi usługi w rozumieniu prawa wspólnotowego.

Istotny problem, który ETS musiał rozwiązać, wiązał się z tym, że w niektórych państwach członkowskich wykonywanie określonego rodzaju usług jest uznane za sprzeczne z obowiązującym prawem, a w innych nie. Dla zilustrowania stopnia skomplikowania problemu wypada przytoczyć sprawę Grogan²⁴, która dotyczyła rozpowszechnienia przez studentów w Irlandii informacji zawierających nazwy klinik na terytorium Wielkiej Brytanii, w których dokonywano zabiegów przerywania ciąży. Zgodnie z prawem irlandzkim aborcja, a także rozpowszechnianie informacji na temat możliwości jej dokonania to działania zabronione.

Trybunał w powyższej sprawie musiał odpowiedzieć na pytanie, czy kliniki dokonujące aborcji świadczą usługi w rozumieniu art. 50 TWE, a jeżeli tak, czy przepis krajowy zakazujący informowania o świadczeniu usług polegających na aborcji, która jest legalna i dopuszczalna w innym państwie członkowskim, byłby naruszeniem wolności gwarantowanej w TWE.

Rozpatrując powyższą sprawę ETS orzekł, iż z jednej strony zabieg usuwania ciąży stanowi usługę w rozumieniu prawa wspólnotowego, a z drugiej strony wziął pod uwagę, że zakaz aborcji w Irlandii wiąże się ze światopoglądem obywateli, który należy uszanować. W tej sprawie Trybunał stwierdził, że nie jest władny oceniać specyficzne uregulowania prawne państw, takie jak np. zakaz aborcji i przepisy z nim związane. Podobną opinię wyraził Trybunał w sprawie Schindler²⁵.

Swoboda świadczenia usług, podobnie jak swoboda prowadzenia działalności gospodarczej, obejmuje uprawnienia akcesoryjne, tzn. prawo wyjazdu usługodawcy lub usługobiorcy z kraju państwa członkowskiego i prawo wjazdu na obszar goszczącego

²³ Sprawa nr C-16/93, *Tolsma vs Inspecteur der Omzetbelasting*, Orz. 1994, s. I-743.

²⁴ Sprawa nr 159/90, *SPUC vs Grogan*, Orz. 1991, s. I-4685.

²⁵ Sprawa nr 272/92, *Custpms and Excise vs Schindler*, Orz. 1994, s. I-1093.

państwa członkowskiego. ETS w sprawie *Carpenter*²⁶, odpowiadając na pytanie prejudycjalne orzekł, że niedozwolone jest odmawianie prawa stałego pobytu osobie będącej obywatelem państwa trzeciego i zarazem małżonkiem osoby świadczącej usługi w państwie członkowskim, która jest obywatelem tego państwa.

Swoboda świadczenia usług jest oceniana również w kontekście prawa do otrzymywania usług. W sprawie *Watson*²⁷ Trybunał uznał, iż skutkiem zasady swobody świadczenia usług jest prawo do swobodnego przemieszczania się w obrębie Wspólnoty w celu otrzymania usług. Podobnie w sprawie *Vanbraekel*²⁸ ETS orzekł, że jeżeli osoba ubezpieczona uzyskała zgodę właściwej instytucji na udanie się na terytorium innego państwa członkowskiego w celu uzyskania tam opieki medycznej, to instytucja jego miejsca pobytu jest zobowiązana do udzielenia świadczeń rzeczowych zgodnie z zasadami zwrotu kosztów leczenia, jeśli zainteresowany jest w niej ubezpieczony. W opinii Trybunału, art. 49 TWE należy tak interpretować, że ubezpieczyciel w przypadku hospitalizacji ubezpieczonego w innym państwie członkowskim winien przyznać ubezpieczonemu zwrot kosztów leczenia. W kontekście przemieszczania się pacjentów w związku z otrzymaniem usług istotne są tezy orzeczeń ETS w sprawach *Watts*²⁹ i *Herrera*³⁰, w których Trybunał orzekł, że art. 49 TWE znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy osoba, której stan zdrowia wymaga leczenia szpitalnego i jest tam leczona odpłatnie, niezależnie od sposobu funkcjonowania systemu krajowego, któremu ta osoba podlega i od którego domaga się pokrycia kosztów tego leczenia. Trybunał uznał również, że w przypadku braku możliwości zapewnienia leczenia w terminie dopuszczalnym z medycznego punktu widzenia, władze krajowe winny wprowadzić mechanizm pokrycia kosztów leczenia szpitalnego w innym państwie członkowskim.

Podobny pogląd ETS na swobodę świadczenia usług w kontekście prawa do otrzymywania usług można znaleźć w orzeczeniu w sprawie *Luisi*³¹, w której toczyło się postępowanie karne przeciwko *Luisi* w związku ze złamaniem przepisów walutowych. Osoby oskarżone wywoziły z Włoch obcą walutę w wysokości przekraczającej prawnie dozwoloną w celu otrzymania usług medycznych w innym państwie członkowskim. Trybunał podkreślił w tej sprawie, że postępowanie oskarżonych było zgodne z prawem wspólnotowym, bowiem wywożone pieniądze miały być zapłatą za usługę. Obywatel państwa członkowskiego ma, w opinii ETS, prawo do

---

²⁶ Sprawa nr C-60/00, *M. Carpenter vs Secretary of State for the Home Department*, <www.curia.eu>, 12.05.2009.

²⁷ Sprawa nr 118/75, *Watson and Belmann*, Orz. 1976, s. 1185.

²⁸ Sprawa nr C-368/98, *Abdon Vanbraekel i inni vs Aliance Nationale des mutualites chretiennes*, Orz. 2001, s. I-5356.

²⁹ Sprawa nr C-372/04, *J. Watts vs Bedford*, Orz. 2006, s. I-4325.

³⁰ Sprawa nr C-466/04, *Acereda Herdera vs Servicio Cantabro de Salud*, Orz. 2006, jeszcze nie publikowany.

³¹ Sprawa nr 286/82, *Luisi vs Ministero del Tesor*, Orz. 1984, s. 377.

udania się do innego państwa członkowskiego w celu dokonania zapłaty za otrzymaną usługę.

Swoboda świadczenia usług nie ma charakteru absolutnego i podlega ograniczeniom. Zgodnie z art. 55 TWE i stanowiskiem Trybunału, do swobody tej mają zastosowania ograniczenia ze względu na porządek, bezpieczeństwo i zdrowie publiczne.

W sprawie Alpine³² ETS orzekł, że zakaz telefonicznego kontaktowania się z innego państwa członkowskiego z potencjalnym klientem bez jego zgody w celu proponowania mu świadczenia usług w związku z lokatami kapitałowymi, stanowi wprawdzie ograniczenie swobody świadczenia usług, lecz można go uznać za usprawiedliwiony bezwzględny interesem społecznym.

Ograniczenie swobody świadczenia usług ze względu na wykonanie władzy publicznej (art. 45 TWE) zostało zilustrowane w sprawie Reyners³³ dotyczącej niedopuszczenia do wykonywania zawodu adwokata w Belgii obywatela holenderskiego, który nie miał obywatelstwa belgijskiego. W świetle prawa belgijskiego osoba nie posiadająca obywatelstwa tego państwa nie może wykonywać zawodu, który jest związany z wykonywaniem władzy publicznej (zawód adwokata został uznany za wiążący się z wykonywaniem władzy publicznej). Trybunał podniósł, iż margines wykonywania władzy publicznej przez adwokata jest tak niewielki, że zakazywanie w ogóle korzystania ze swobód rynku wewnętrznego w tym wypadku byłoby nieproporcjonalnym ograniczeniem respektowania prawa wspólnotowego.

Granice między swobodą świadczenia usług, swobodą prowadzenia działalności gospodarczej i swobodą przepływu pracowników zacierają się, bowiem coraz większą trudność może sprawić odróżnienie pracownika od usługodawcy, choć ten ostatni zwykle prowadzi swoją działalność na własny rachunek, a pracownik działa w warunkach podporządkowania pracodawcy i jest przed nim odpowiedzialny.

---

³² Sprawa nr C-384/93, *Alpine Investments BV vs Minister van Financien*, Orz. 1995, s. I-1141.

³³ Sprawa nr 2/74, *J. Reyners vs Państwo Belgijskie*, s. 631.

Tomasz Jurczyk

Swoboda świadczenia usług i przepływu pracowników w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości

Słowa kluczowe: prawo pracy, prawo wspólnotowe, orzecznictwo

Streszczenie: Swoboda w zakresie przepływu siły roboczej i usług stanowi podstawowe prawo jednostki i jest narzędziem integracji europejskiej służącym urzeczywistnieniu wspólnej przestrzeni gospodarczej w ramach Unii Europejskiej. Artykuł zawiera zwięzłą analizę wybranych orzeczeń Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości odnoszących się do powyższych swobód.

Free movement of services and workers in the European Court of Justice's judgments

Key words: labour law, Community law, court judgments

Summary: Free movement of workers and services are fundamental freedoms of individuals, established as a tool for European integration, in order to create a common economic area between member states of the European Union. The article analyses selected judgments of the European Court of Justice concerning the free movement of workers and services.